

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1924 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående pensionering av betjäningen vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå.

I en till bankoutskottets förberedande behandling hänvisad, inom andra kammaren väckt motion nr 264 har herr *Pettersson* i Köping föreslagit, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning och för riksdagen framlägga förslag angående pensionering efter vissa tjänste- och levnadsår av betjäningen vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Den vid statens stuteri och hingstdepåer — Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå — anställda betjäningen utgöres av fodermarskar, körmästare, stallbetjänter och nattvakter m. fl. Ifrågavarande personal avlönas enligt av Kungl. Maj:t fastställda avlöningsstater. Sammanlagda antalet till betjäningen hänförliga befattningshavare vid de båda hingstdepåerna uppgår enligt tillgängliga uppgifter till 56.

Såsom icke-ordinarie äro ifrågavarande befattningshavare icke tillförsäkrade pensionsrätt. Stallbetjante vid hingstdepåerna lära hittills hava fått kvarstå i tjänst, så länge de varit i stånd att utföra något arbete. Vid Strömsholms hingstdepå synas de efter erhållet avsked hava bekommit fri bostad jämte vissa övriga naturaförmåner ävensom något kontant årligt understöd. Även änka efter stallbetjant har erhållit vissa naturaförmåner jämte ett mindre kontant understöd. Dessa kontanta belopp torde åtminstone delvis hava utgått från en till storleken obetydlig pensionskassa, som sedan gammalt funnits inrättad för stallbetjante vid Strömsholm samt deras änkor och barn och till vilken vissa statsmedel anslagits genom Kungl. Maj:ts brev den 22 maj 1812 och den 16 oktober 1874. Vid Flyinge hingstdepå anställd stallbetjant synes efter avsked hava erhållit något årligt understöd av depåns medel, men till änka efter sådan stallbetjant torde understöd icke hava utgått.

Utskottet.
Hittillsvarande pensionering av icke-ordinarie befattningshavare vid stuteriet och hingstdepåerna.

I detta sammanhang må erinras, att riksdagen under de senare åren i vissa fall beviljat pensioner å allmänna indragningsstaten åt stallbetjante vid hingstdepåerna, varvid pensionsbeloppen tillmätts med hänsyn till vederbörandes ålder, tjänstetid och hälsotillstånd samt växlat mellan 200 kronor och 500 kronor årligen. Genom beslut vid 1923 års riksdag ersattes vissa tidigare av Flyinge hingstdepås medel beviljade understöd åt stallbetjante därstädes med motsvarande understöd å allmänna indragningsstaten, varigenom pensionstillägg kommo att utgå å understödsbeloppen. Pensionering av änka efter stallbetjänt vid hingstdepå synes hittills hava förekommit endast i ett fall, där änkan efter en stallbetjänt, som omkommit genom skada till följd av olycksfall under tjänstutövning, tillerkändes livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. Vid 1922 års riksdag beviljades understöd från allmänna indragningsstaten i form av uppfostringsbidrag till belopp av 100 kronor åt vardera av två minderåriga barn efter en avliden stallbetjänt vid Flyinge hingstdepå.

Fodermarsk vid hingstdepå har under senare år i ett fall tillerkänts pension å allmänna indragningsstaten till belopp av 1,000 kronor årligen.

Förslag rörande pensionsrätt för icke-ordinarie befallningshavare vid hingstdepåerna.

Enligt vad utskottet inhämtat, har frågan om ordnad pensionering av icke-ordinarie befallningshavare vid hingstdepåerna väckts i samband med förslag rörande avveckling av en vid Strömsholms stuteri, numera Strömsholms hingstdepå, alltsedan år 1812 befintlig pensionskassa för tjänstemän samt deras änkor och barn. I utlåtande den 31 december 1908 över framlagt förslag till förnyat reglemente för nämnda pensionskassa framhöll *statskontoret*, att tiden kunde anses vara inne att avveckla kassan, vars delägare enligt då föreliggande löneregleringsförslag skulle komma att i avseende på pensionsrätt bliva underkastade stadgandena i 1907 års pensionslag, samt uttalade, att i sammanhang därmed borde tagas under överbägande, huruvida icke den hos kassan samlade pensionsfonden kunde, sedan därmed avsedda ändamål fyllts, användas till förbättrad pensionering av betjante vid Strömsholms hingstdepå samt deras änkor och barn. Sedan stuteriöverstyrelsen därefter erhållit bemyndigande att med anlitande av sakkunnig person låta verkställa utredning och uppgöra förslag till åtgärder för avveckling av pensionskassan och styrelsen den 31 augusti 1912 framlagt sådant förslag, avgav statskontoret den 31 oktober 1918 utlåtande över detsamma och hemställde därvid om utfärdande av närmare bestämmelser för avvecklingens genomförande i huvudsaklig överensstämmelse med styrelsens förslag. I samband härmed upptog statskontoret, som jämväl yttrade sig över särskilda av stallbetjante vid Strömsholms och Flyinge hingstdepåer gjorda framställningar rörande rätt till pension för depåernas betjante samt deras änkor och barn, till behandling frågan om den samlade pensionsfondens användning efter pensionskassans avveckling. Efter erinran om det förslag rörande statens

tjänstemannapensionering i allmänhet, som den 3 november 1917 avgivits av sakkunniga för utredning angående det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering (de s. k. centraliseringssakkunniga), anförde statskontoret därvid bland annat följande:

Vad härefter beträffade frågan om den samlade pensionsfondens användning för annat ändamål än det, vartill fonden ursprungligen avsetts, ville statskontoret till en början framhålla, att åtgärder i sådant syfte icke finge i någon mån inverka på fondens förmåga att fullgöra sina dittillsvarande förpliktelser mot såväl delägare som pensionärer. I den mån så kunde ske utan rubbning av berörda förpliktelser syntes fonden emellertid böra komma till användning för ett med dess ursprungliga syfte närstående ändamål: pensionering av stallbetjänter m. fl. extra befattningshavare vid hingstdepåerna. När varken delägare eller pensionärer längre funnes, som hade anspråk på fonden, eller, med andra ord, då fonden slutligen fullgjort sina förpliktelser på grund av sina inbetalta avgifter, syntes det nämligen icke kunna vara något att erinra däremot, att fonden, som förutom genom delägaravgifter uppkommit genom direkt anslag av statsmedel och förr därjämte åtnjutit andel i de vid Strömsholms stuteri inflytande språngavgifterna, av staten användes till förmån för befattningshavare, vilkas verksamhet vore förlagd till de institutioner, som uppehöles genom anslaget till hästavelns förbättrande. Men med hänsyn till det ansevärliga belopp, vartill fonden vuxit — vid 1918 års utgång säkerligen uppgående till omkring 215,000 kronor — och varå avkastningen kunde väntas lämna icke obetydligt överskott, sedan pensionerna bestritts, syntes det icke heller böra möta hinder att redan tidigare än fondens alla förpliktelser bortfallit taga dylikt överskott i anspråk för förut antydda nya ändamål. För bestridande av statens kostnad för pensionering av stallbetjänter m. fl. vid hingstdepåerna anställda extra befattningshavare syntes visserligen kunna åtminstone till en början, innan nämnda överskott kunde väntas täcka statens hela kostnad, bliva nödvändigt att anvisa särskilt anslag; men detta borde då tagas i anspråk endast i den mån utgifterna icke kunde betridas med det uppkomna överskottet av fondens årsavkastning, i det att löpande utgifterna avfördes på anslaget men vid varje års utgång gottgjordes anslaget från fonden, i den mån överskottet å årets fondavkastning därtill försloge.

Med avseende på sättet för den pensionering av icke-ordinarie befattningshavare vid hingstdepåerna, som statskontoret sålunda ansåg böra komma till stånd med användning av den samlade pensionsfonden, erinrade statskontoret till en början om dittills vidtagna åtgärder för pensionering av ifrågavarande personal samt anförde därefter:

Såsom ovan nämnts hade stallbetjänter vid de båda hingstdepåerna till Kungl. Maj:t inkommit med underdåniga ansökningar, däruti de, med framhållande av önskvärdheten av att en på förhand till beloppet fastställd pension beviljades dem i likhet med jämställda statstjänare, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes förhjälpas dem till erhållande av sådan pensionsförmån, som beredde dem och deras änkor och oförsörjda barn nödig utkomst.

Rörande denna fråga hade sedermera stuteriöverstyrelsen i utlåtande av

den 12 december 1917 yttrat sig i anledning av erhållen remiss å riksdagens skrivelse den 6 juni samma år i fråga om viss pensionering av hos staten anställd extra personal. I en inom första kammaren vid 1917 års riksdag väckt motion (nr 104) hade föreslagits visst tillägg till 34 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring i syfte att staten såsom arbetsgivare måtte beträffande hos staten anställd personal, som icke åtnjöte statspension, genom erläggande av särskilda avgifter bereda sådan försäkring, som i nämnda paragraf säges, d. v. s. försäkring på grund av frivilliga avgifter. I anledning av denna motion och i huvudsaklig enlighet med vad i motionen alternativt föreslagits hade riksdagen enligt nyssnämnda skrivelse anhållit, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån staten, med anlitanade av den frivilliga pensionsförsäkringen, kunde bidra till pensionering av den vid statens verk sysselsatta arbetspersonal, för vilken icke i särskild ordning sörjts för pension genom statens försorg, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Med bifogande av från hingstdepåerna införskaffade uppgifter rörande sådana där anställda befattningshavare, om vilka i riksdagens berörda skrivelse vore fråga, hade stuteriöverstyrelsen i nyssnämnda utlåtande framhållit såsom fördelaktigt, om den staten åliggande försörjningsplikten mot hingstdepåernas till vidare tjänst oförmögna tjänstepersonal ordnades på sätt, som i riksdagsskrivelsen ifrågasatts. Genom att staten åtog sig att till pensionsförsäkringsfonden inbetala maximibeloppet av medgivna frivilliga avgifter för pension, 30 kronor årligen för varje pensionsförsäkrad person, skulle, anförde styrelsen, på ett jämförelsevis billigt sätt sörjas för att ifrågavarande personal komme att på sin ålderdom erhålla skäligt understöd. Då antalet befattningshavare av nu ifrågavarande kategorier vid statens hingstdepåer utgjorde 63, skulle statsverkets årliga utgift för beredande av pension åt dem komma att uppgå till 1,890 kronor. Givetvis komme en ganska lång tidsperiod att förflyta, innan detta pensioneringssystem finge åsyftad verkan, ty för att pensionerna skulle uppgå till sådant belopp, att de något så när motsvarade levnadskostnaderna, erfordrades mångårig inbetalning för varje pensionsförsäkrad. Intill dess denna tidpunkt inträffade, borde såsom dittills beslut i varje särskilt fall meddelas rörande underhåll av sådana ifrågavarande befattningshavare, som på grund av ålder måste avgå ur tjänst. Styrelsen hade alltså hemställt, att pensionering av den vid statens hingstdepåer anställda betjäntpersonal, för vilken icke i särskild ordning sörjts för pension genom statens försorg, måtte beredas med anlitanade av den frivilliga pensionsförsäkringen.

Vad sålunda anförts och föreslagits vore givetvis, yttrade statskontoret här efter, värt beaktande och syntes böra göras till föremål för vidare utredning och överbäggande. Det förordade pensioneringssystemet, den frivilliga pensionsförsäkringen, vore emellertid, såsom ock i den vid 1917 års riksdag väckta motionen framhållits, främst lämpat att komma till användning, när det gällde säsongarbetare, såsom exempelvis arbetare vid statens järnvägars banavdelning; och det syntes kunna ifrågasättas, om detsamma kunde anses lämpligt eller fullt tillfredsställande i fråga om en personal med den jämförelsevis fasta anställning, som innehades av hingstdepåernas ifrågavarande

befattningshavare. Det syntes nämligen icke kunna förnekas, att dessa med visst fog kunde hava anspråk på att i pensionsavseende tillgodoses på samma sätt, som genom 1917 års riksdags beslut skett i fråga om pensionering av viss icke-ordinarie personal vid statens järnvägar, statens vattenfallsverk och telegrafverket. En närmare undersökning härom syntes böra äga rum, därvid jämväl borde tagas i övervägande, huruvida med hänsyn till anställningssätt och villkor i övrigt pensioneringen av nu ifrågakvarande befattningshavare hellre borde ordnas enligt det system, som genom 1918 års riksdags beslut kommit till användning för pensionering av arbetare vid statens järnvägsbyggnader.

I fråga om de gjorda framställningarna rörande familjepensionering anförde statskontoret, att då någon åtgärd veterligen icke vidtagits för pensionering av efterlevande efter de befattningshavare, för vilka sålunda enligt 1917 och 1918 års riksdagens beslut pensionering anordnats, syntes frågan om beredande av pensionering av änkor och barn efter ifrågakvarande befattningshavare vid hingstdepåerna näppeligen i detta sammanhang kunna upptagas till lösning, utan borde med denna del av frågan anstå, till dess pensionering av efterlevande efter statens extra befattningshavare kunde i större utsträckning upptagas i sammanhang med beslut i fråga om upprättande av den utav de s. k. centraliseringssakkunniga föreslagna anstalten för statens tjänstemannapensionering.

På grund av vad sålunda anförts hemställde statskontoret, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om lämpligaste sättet för beredande av rätt till pension åt stallbetjante m. fl. extra befattningshavare vid statens hingstdepåer.

Genom beslut den 21 mars 1919 förordnade Kungl. Maj:t därefter om avveckling av den för tjänstemännen vid Strömsholms stuteri samt deras änkor och barn bildade pensionskassan i huvudsaklig överensstämmelse med det av statskontoret förordade förslaget. I sammanhang därmed uppdrog Kungl. Maj:t åt överdirektören och chefen för försäkringsinspektionen P. J. G. Laurin att verkställa utredning och uppgöra förslag rörande lämpligaste sätt för beredande av rätt till pension åt stallbetjante m. fl. extra befattningshavare vid statens hingstdepåer samt därmed till Kungl. Maj:t inkomma.

Enligt vad utskottet inhämtat, har den sålunda anbefallda utredningen icke verkställts. Utredningsuppdraget synes icke hava blivit formligen återkallat men har av den tillkallade sakkunnige ansetts hava upphört i och med tillsättandet av 1921 års pensionskommitté, i vars uppdrag jämväl ingick verkställande av utredning rörande pensionering av viss statsanställd icke-ordinarie personal. I fråga om pensionskommitténs arbete har Kungl. Maj:t den 24 november 1922 förordnat, att detsamma skulle vila från och med den 1 mars 1923 och därefter icke utan Kungl. Maj:ts

särskilda medgivande upptagas. Dylikt medgivande har hittills icke av Kungl. Maj:t lämnats.

*Utskottets
yttrande.*

Enligt utskottets mening synes det önskvärt, att en ordnad pensionering av icke-ordinarie personal vid statens stuteri och hingstdepåer kommer till stånd. Med hänsyn till ifrågavarande befattningshavares jämförelsevis fasta anställning torde det nämligen få anses vara billigt, att de i likhet med åtskilliga jämställda personalgrupper vid avgång ur tjänst efter visst antal levnads- och tjänstår må komma i åtnjutande av en till beloppet på förhand bestämd pension. Utskottet vill därför uttala sin anslutning till syftet med den föreliggande motionen.

Frågan om en pensionering av här avsedd personal torde måhända äga visst samband med spørsmålet om pensionering av statens icke-ordinarie befattningshavare i allmänhet, vilken fråga innefattas i det utredningsuppdrag, som anförtrots åt 1921 års pensionskommitté men ännu icke fullbordats. En särskild anledning att utan avvaktan på slutförandet av sistnämnda utredning för sig upptaga frågan om ordnande av pensionsförhållandena för icke-ordinarie befattningshavare vid stuteriet och hingstdepåerna synes emellertid ligga i förefintligheten av den pensionsfond, som samlats av förenämnda för tjänstemän vid Strömsholm inrättade men numera under avveckling stadda pensionskassa. Denna fond uppgick vid utgången av första halvåret 1923 till, i jämnt krontal, ej mindre än 250,411 kronor. Fondens inkomster under nämnda halvår utgjorde 4,760 kronor, medan de utgifter, som fonden under samma tid hade att bestrida, inskränkte sig till ett belopp av 2,403 kronor, allt i jämna krontal. Utskottet delar den av statskontoret uttalade uppfattningen, att berörda fond, som till stor del uppkommit genom direkta tillskott av statsmedel, synes böra komma till användning för pensionering av här ifrågavarande icke-ordinarie befattningshavare, i den mån så kan ske utan rubbning av fondens ännu kvarstående förpliktelser. Huruvida och i vad mån anslag av statsmedel utöver fondens avkastning kan bliva för ändamålet erforderligt, torde icke vara möjligt att för närvarande med tillförlitlighet bedöma.

Vidkommande sättet för pensioneringens ordnande är utskottet i likhet med statskontoret av den mening, att den frivilliga pensionsförsäkringen icke synes fullt tillfredsställande beträffande en personal med den jämförelsevis fasta anställning, varom här är fråga. Lämpligare synes vara att tillämpa ett system motsvarande det, som för närvarande gäller för pensionering av viss icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken. Då emellertid, enligt vad inom utskottet uppgivits, befattningshavare tillhörande stallbetjäningen vid hingstdepåerna icke sällan efter därstädes vunnen utbildning samt längre eller kortare tids tjänstgöring pläga övergå från stats-tjänsten till enskild anställning, kan det måhända förtjäna tagas under

övertvägande, huruvida icke en pensionering i anslutning till de grunder, vilka gälla beträffande pension åt förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader, må vara att föredraga. Detta spörsmål torde emellertid böra göras till föremål för närmare utredning.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 264, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående pensionering av icke-ordinarie befattningshavare vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå ävensom därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill berörda utredning kan giva anledning.

Stockholm den 9 maj 1924.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson, K. J. A., Lindley, Björnsson, Vindahl, Dalberg, Abrahamsson och Bodin*;

av andra kammaren: herrar *Eriksson i Grängesberg, Gustafsson, i Örebro, Winkler, Lovén, Ryberg, Höglund, Paulsen och Jönsson i Fridhill*.
